

які пов'язані із передачею окремих виразів, адаптації тексту до норм та очікувань цільової аудиторії. Це досить складний процес, який вимагає від перекладача креативності, освіченості та високої компетентності у своїй справі для того, щоб приймати усі культурологічні виклики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Енциклопедія перекладознавства за заг. ред. Олександра Кальниченка та Леоніда Черноватого. Вінниця: Нова Книга. 2020. Т. 1. 552 с.
2. Конкульовський В., Возник Н. Субтитрування як один з видів аудіовізуального перекладу. Наукові записки Центральноукраїнського державного університету. 2020. № 187. С. 634-639.
3. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства. Підручник. Вінниця: Нова Книга, 2008. 512 с.

*Чиж Оксана
Науковий керівник – доц. Дацків Ольга*

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У сучасній дидактиці, зокрема в методиці викладання іноземних мов, все більшого значення набуває формувальне оцінювання як альтернатива традиційному сумарному (підсумковому). Воно розглядається не лише як інструмент констатації результату навчання, а як інструмент управління навчальним процесом, спрямований на покращення якості освіти. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю переходу від традиційної системи контролю знань до моделі, орієнтованої на розвиток особистості учня, його навчальної автономії, мотивації та здатності до саморефлексії.

Термін «формативне оцінювання» було введено М. Скрівеном у 1967 році. З того часу формувальне оцінювання та його застосування у викладанні іноземних мов досліджували багато вчених, зокрема П. Дж. Блек, М. Баран-Лукарз, Д. Віліам, К. Джаннікас, Г. Гровер Таттл, О. Квасова, О. Українська та ін. Однак, незважаючи на значну кількість досліджень цієї наукової проблеми, вона потребує постійної уваги дослідників у зв'язку зі змінами у суспільстві і в освітньому процесі. Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності та структури формувального оцінювання, а також визначення його дидактичного потенціалу у процесі навчання іноземних мов у наш час.

Формувальне оцінювання у сучасній освітній парадигмі розглядається як система педагогічної взаємодії, спрямована на постійне вдосконалення навчальної діяльності через зворотний зв'язок, самооцінювання та рефлексію учнів. Його сутність полягає у переході від контролю знань до розвитку компетентностей, коли оцінка стає не кінцевим результатом, а інструментом формування навчальної мотивації, самостійності та відповідальності за власні освітні досягнення. У сучасній педагогіці цей підхід є складовою цілісного процесу навчання, орієнтованого на активну позицію здобувача освіти та співпрацю між усіма учасниками освітнього процесу. Як зазначає О. Стребна, формувальне оцінювання забезпечує підтримку учнів у процесі опанування нових знань, формуючи атмосферу довіри, діалогу і партнерства [3,

с. 70]. Такий підхід сприяє створенню навчального середовища, у якому оцінювання виступає механізмом розвитку, а не джерелом стресу чи змагання.

Структура формувального оцінювання охоплює цілі, принципи, етапи, інструменти, методи, критерії та форми педагогічної взаємодії між учителем і здобувачем освіти. У сучасній школі структура формувального оцінювання розглядається як динамічна конструкція, яка поєднує процеси спостереження, аналізу, рефлексії, корекції та прогнозування навчальних досягнень учнів. Вона не існує окремо від навчального процесу, а є його складовою частиною, що інтегрує педагогічні, психологічні та методичні аспекти. Структурно формувальне оцінювання охоплює взаємодію між учасниками освітнього процесу, підготовку до навчальної діяльності, визначення цілей, добір інструментів оцінювання, аналіз результатів, надання зворотного зв'язку і корекцію освітніх дій.

Однією з головних характеристик структури формувального оцінювання є її циклічність. Процес не має початку і кінця у звичному розумінні, а відбувається постійно від постановки цілей навчання до коригування подальших завдань на основі отриманих результатів.

У межах цього циклу оцінювання виконує функцію регулятора, який забезпечує адаптацію навчання до потреб конкретного учня. Учитель не просто перевіряє рівень засвоєння матеріалу, а визначає, на якому етапі розвитку перебуває учень, які труднощі він має, і як найкраще скоригувати навчальні стратегії. Таким чином, структура формувального оцінювання ґрунтується на принципі взаємозв'язку між діагностикою, навчанням і рефлексією.

Складові структури формувального оцінювання можна розглядати як взаємопов'язані елементи педагогічного процесу: постановку цілей, збір доказів навчальних досягнень, аналіз отриманих даних, зворотний зв'язок і корекцію навчання. Кожен із цих компонентів виконує власну функцію, але лише у взаємодії вони створюють повноцінну систему. Постановка цілей визначає спрямованість оцінювання, що повинно відповідати навчальним результатам. Збір доказів здійснюється через різні форми діяльності – письмові роботи, усні відповіді, проєкти, спостереження, опитування чи самооцінювання. Аналіз дозволяє перетворити ці дані на інформацію, що використовується для прийняття педагогічних рішень. Зворотний зв'язок, який надається учневі, не лише констатує рівень виконання завдань, а пояснює, що саме вдалося добре, над чим ще потрібно попрацювати, і які кроки можуть допомогти покращити результат. На завершальному етапі відбувається корекція – оновлення планів, методів і підходів до навчання з урахуванням отриманих висновків (рис. 1) [6, с. 779].

Рис. 1. Структура формувального оцінювання у сучасній освітній парадигмі

Психологічні основи формувального оцінювання у процесі навчання англійської мови пов'язані з розумінням закономірностей розвитку пізнавальної діяльності, мотиваційної сфери, емоційного стану та особистісних якостей учня. Формувальне оцінювання ґрунтується на тому, що процес засвоєння знань і формування навичок не є лінійним або одномоментним – він розгортається у часі, відображає індивідуальні відмінності, внутрішню готовність до навчання, ставлення до помилок та рівень усвідомленості власних дій (табл. 1) [1, с. 130 - 135].

Таблиця 1

Психологічні основи формувального оцінювання в процесі навчання англійської мови

Психологічний аспект	Характеристика прояву у формувальному оцінюванні
Пізнавальна діяльність	Активізація мислення, розуміння матеріалу через запитання, аналіз і самостійні висновки.
Мотиваційна сфера	Формування внутрішнього інтересу до навчання, позитивне ставлення до помилок як до етапу розвитку.
Емоційний стан	Зниження навчальної тривожності, створення ситуації успіху, підвищення впевненості у власних силах.
Індивідуальні відмінності	Врахування темпу, стилю навчання, рівня розвитку учня, побудова індивідуальної траєкторії навчання.
Рівень усвідомленості	Розвиток здатності до саморефлексії, самооцінювання, планування подальших дій.
Ставлення до помилок	Перехід від страху помилки до її сприйняття як навчального ресурсу та підстави для вдосконалення.

Укладено автором на основі джерела 5, с. 37.

У такому контексті оцінювання перестає бути актом контролю й набуває характеру психологічної підтримки, що сприяє внутрішньому розвитку учня, формуванню позитивного ставлення до навчання й розвитку впевненості у власних силах [2, с. 252]. Це створює умови для зниження тривожності, активізації пізнавальної діяльності й розвитку рефлексивного мислення, яке є необхідним для успішного оволодіння іноземною мовою. Вивчення англійської мови як предмета має виразну психологічну специфіку, оскільки пов'язане з подоланням комунікативних бар'єрів, розвитком фонематичного слуху, мовленнєвої пам'яті, уваги та уваги. Учень у процесі мовного навчання взаємодіє з матеріалом, який є для нього новим не лише за змістом, але й за формою [4, с. 175-176].

Таким чином, формувальне оцінювання є інтегральною складовою сучасного навчального процесу з іноземних мов. Воно пропонує системний, циклічний підхід, орієнтований на розвиток учня, його сутність полягає в безперервному діагностично-корекційному циклі, що забезпечує якісний зворотний зв'язок, а структура включає чіткі етапи, рівні та інструменти реалізації. Аналіз психолого-педагогічних основ формувального оцінювання підкреслює його важливу роль у розвитку мотивації, саморефлексії та компетентностей учня. Впровадження формувального оцінювання у освітній процес з іноземної мови сприяє підвищенню мотивації учнів, розвитку їхньої навчальної автономії та, як наслідок, значно підвищує якість опанування іноземною мовою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бажміна Е. А. Формувальне оцінювання: цілі, умови, принципи та структура. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: «Педагогічні науки», 2020. № 4. С. 130 - 137. URL: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2020-4-130-137>
2. Орлова Н. Паритетне формувальне оцінювання ефективності навчальної діяльності студентів в контексті навчання іноземної мови професійного спрямування. Актуальні питання гуманітарних наук. 2019. № 25. С. 249 - 253. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.0/25.179025>
3. Стребна О. В. Формувальне оцінювання як засіб підтримки і розвитку здобувачів освіти початкової школи. Педагогічний альманах. 2021. № 46. С. 70 - 79. URL: <https://doi.org/10.37915/pa.vi46.110>
4. Федоренко І. С. Інтегративні прийоми навчання на заняттях англійської мови // Науково-методична конференція викладачів, співробітників і студентів, м. Конотоп, 28 квітня 2011 р.: тези доповідей: у 2-х ч. / Відп. за вип. В. В. Бібик. Суми, 2011. Ч.1. С. 175 - 176.
5. Formative Assessment. Assessment for Learning and Teaching in Secondary Schools. 20 Cathedral Yard, Exeter EX1 1NB United Kingdom. P. 37 - 55. URL: <https://doi.org/10.4135/9781446278642.n5>(date of access: 30.10.2025).
6. Formative Assessment. Encyclopedia of Education and Information Technologies. Cham, 2020. P. 779. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-10576-1_300268(date of access: 30.10.2025).